

Creștinismul în teritoriile de la Dunărea de Jos în perioada Antichității Târzii: martiri, ierarhi și organizare bisericească (Rezumat)

Pr. Conf. Univ. Dr. Ionuț HOLUBEANU

În prezenta lucrare, redactată în vederea obținerii atestatului de abilitare, este prezentat parcursul meu academic de după obținerea titlului de doctor în Teologie (2004), sub îndrumarea regretatului Acad. Prof. Univ. Dr. Emilian Popescu. Teza se constituie ca o sinteză a cercetărilor pe care le-am efectuat ulterior acelui moment, precum și o prezentare a viitoarelor proiecte de cercetare.

Prima parte a lucrării cuprinde trei capitole:

I.1. *Parcursul educațional și profesional*, în care este prezentată pregătirea mea educațională (I.1.1.) și activitatea didactică (I.1.2.). Cea din urmă este structurată în trei părți: cariera didactică (I.1.2.1.), materiale didactice (I.1.2.2.) și alte activități cu specific didactic (I.1.2.3.);

I.2. *Parcursul realizărilor științifice. Contribuții științifice*, în care sunt relevate cele trei mari direcții de cercetare pe care le-am abordat în lucrările mele publicate după susținerea tezei de doctorat: studii dedicate martirilor creștini (I.2.1.), studii dedicate ierarhilor creștini (I.2.2.) și studii dedicate organizării bisericești (I.2.3.);

I.3. *Recunoașterea profesională*, în care este prezentată receptarea în cercurile științifice a rezultatelor cercetărilor mele.

Partea a doua a lucrării cuprinde alte două capitole:

II.1. *Planul de evoluție și dezvoltare a carierei profesionale*, în care sunt prezentate proiectele mele didactice de viitor;

II.2. *Planul de dezvoltare a activității de cercetare*, în care sunt expuse cele două direcții pe care intenționez să-mi concentrez activitatea științifică în studiile viitoare: aghiografie (II.2.1.) și organizarea bisericească în Imperiul Roman de Răsărit în perioada Antichității Târzii (II.2.2.).

În partea dedicată **primei direcții de cercetare** am prezentat lucrările în care am abordat teme aghiografice. Două dintre ele sunt dedicate unor documente: *Passio Sancti*

Andreae Apostoli (cunoscută și sub denumirea de *Epistola latină*)¹ și *Synaxarium ecclesiae Constantinopolitanae*². Cel dintâi document este puțin cunoscut în istoriografia românească, deși studiile dedicate Sfântului Apostol Andrei (Apostolul românilor, așa cum este numit) sunt numeroase. În studiul meu, am verificat corectitudinea ipotezei potrivit căreia acest document ar fi fost redactat de către un teolog din provincia romană Scythia. Concluzia mea a fost una negativă. Din cuprinsul documentului reiese că autorul lui a fost fie un teolog occidental care avea legături cu cei răsăriteni, fie un teolog din Răsărit (dar nu din Scythia romană), refugiat în Occident.

A doua lucrare este una mai extinsă (o carte în două volume). În ea am publicat textul lunii martie a *Sinaxarului Bisericii din Constantinopol* [în greacă veche și română (în traducerea mea)]. El este precedat de un studiu bine documentat, în care am expus istoria acestui document, deosebit de important pentru aghiografia creștină.

O altă temă aghiografică de care m-am ocupat privește comportamentul martirilor în timpul persecuțiilor. În studiul dedicat acesteia³, am relevat faptul că primii creștini își ghidau comportamentul în timpul persecuțiilor după anumite reguli. Ei nu se predau de bună voie autorităților persecutoare, ci încercau să se salveze (fie prin fugă, fie ascunzându-se), simțindu-se obligați să mărturisească credința creștină doar atunci când erau întrebați de cineva despre aceasta.

Alte două studii sunt dedicate identificării a doi dintre martirii din Scythia: Sf. Mc. Alexandru de la Dinogetia⁴ și Sf. Mc. Cyrillus de la Axiopolis⁵. În cazul celui dintâi, am conchis că a fost un sfânt al Dinogetiei (probabil un soldat roman de acolo), iar în cazul celui de-al doilea, că a fost episcop al Tomisului. În timpul său, a fost creată provincia romană Scythia și a fost stabilită organizarea Bisericii de aici, cu specificul ei (un singur episcop pentru toate comunitățile creștine de pe teritoriul provinciei).

¹ Ionuț Holubeanu, „Some Remarks on the Real Author of the *Passio Sancti Andreae Apostoli* (i.e., the Latin Epistle), the 6th Century A.D.”, în: *The Balkans – Languages, History, Cultures*, IV, Veliko Tărnovo, 2015, pp. 486-493.

² Ionuț Holubeanu, *Studiu introductiv asupra Sinaxarului Bisericii din Constantinopol – luna martie*, 2 vol., Ed. Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2016.

³ Ionuț Holubeanu, „Tăcerea creștină reflectată în comportamentul martirilor din secolul al IV-lea d.Hr.”, în: *Tradiție, istorie, armată. Sesiunea internațională de comunicări științifice a Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”*, 1, O. M. Glodarenco (ed.), Ed. Sitech/Ed. Muzeului Militar Național «Regele Ferdinand I», București, 2015, pp. 59-67. În engleză: „The Silence of the Christian Martyrs”, în: *Balkanistic Forum*, XXIV (2015), 2, pp. 62-71.

⁴ Ionuț Holubeanu, „Câteva considerații privind un sfânt mucenic mai puțin cunoscut – Sf. Mc. Alexandru de la Dinogetia”, în: *Teologie și educație la Dunărea de Jos*, 12 (2013), pp. 277-311.

⁵ Ionuț Holubeanu, „Sfântul Mucenic Cyrillus de la Axiopolis”, în: *Teologie și Educație la Dunărea de Jos*, 20 (2022), pp. 133-173. În engleză: „The Holy Martyr Cyrillus of Axiopolis”, în: *History and Tradition. To the Memory of Emilian Popescu (February 20, 1928–August 25, 2020)*, Ionuț Holubeanu (ed.), Ed. Universitară, București, 2023, pp. 71-108.

În a doua direcție de cercetare am prezentat lucrările dedicate ierarhilor creștini. Este vorba de Sf. Sf. Mc. Ephraim (primii ani ai sec. al IV-lea), Sf. Ier. Theotim I de Tomis (c.390-c.407), Timotei de Tomis (c.431), Petru de Tomis (c.480-497/498), Ioan de Tomis (c.530-c.550), Valentinian de Tomis (c.550) și Sf. Mitr. Dosoftei al Moldovei (1671-1686, †1693). În cazul celui dintâi (Ephraim), nu există consens între cercetători în ceea ce privește regiunea în care a păstorit – teritoriul istro-pontic sau cel din nordul Mării Negre. Pe temeiul informațiilor documentare, am conchis că el a păstorit în Scythia⁶. În cazul celui de-al doilea (Theotim I), am respins argumentat afirmația (susținută de unii cercetători români) potrivit căreia el ar fi participat la sinodul de la Stejar (*Ad Quercum*, 403)⁷. În alte trei studii, dedicate identificării cauzelor și a momentului pătrunderii în Biserica din Scythia a învățaturii despre predestinație, am relevat că acest eveniment a avut loc în timpul lui Timotei de Tomis. Acesta a confundat învățătura soteriologică a Bisericii sale cu pelagianismul și, pentru a elimina ceea ce el socotea a fi o erezie, a inițiat procesul de răspândire în provincie a învățaturii augustinien⁸. În cazul mitropolitului Petru, am identificat perioada episcopatului acestuia (c.480–497/498) și scaunul său bisericesc (Tomisul), două teme asupra cărora cercetătorii au opinii divergente⁹. Un demers similar l-am întreprins și în cazul mitropolitului Ioan. Am demonstrat că există un singur ierarh cu acest nume (iar nu doi, după cum consideră unii cercetători), care a păstorit în al doilea sfert al secolului al VI-lea (c.530-c.550), iar nu la jumătatea secolului al V-lea (după cum susțin alți cercetători)¹⁰. În studiul dedicat lui Valentinian de Tomis, m-am concentrat asupra identificării rangului său bisericesc, concluzionând că a fost mitropolit, iar nu simplu episcop (după cum afirmă unii cercetători). În sprijinul acestei teze, am identificat un argument irecuzabil, cu totul nou: epitetul onorific

⁶ Ionuț Holubeanu, „Despre aria misionară a Sfântului Episcop Mucenic Ephraim”, în: *Pontica*, 40 (2007), pp. 415-428. În engleză: „On the Missionary Area of the Holy Martyr-Bishop Ephraim”, în: *Études Byzantines et Post-Byzantines*, 6, Emilian Popescu, Tudor Teoteoi (eds.), Editura Academiei Române, București, 2011, pp. 7-21.

⁷ Ionuț Holubeanu, „A participat Sf. Ier. Theotim I de Tomis la sinodul de la *Ad Quercum* (403)?”, în: *Pontica*, 46 (2013), pp. 403-417.

⁸ Ionuț Holubeanu, „Urmările hotărârilor Sinodului al III-lea ecumenic (Efes, 431) asupra învățaturii soteriologice a Bisericii din provincia romană Scythia”, în: *Pontica*, 47 (2014), pp. 89-96; Ionuț Holubeanu, „A Change of Thought and Language in the 5th Century C.E.”, în: *International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts SGEM 2014. Psychology and Psychiatry, Sociology and Healthcare, Education*, II, Alessandro Antonietti et alii (eds.), Albena, 2014, pp. 17-23; Ionuț Holubeanu, „Evoluția școlii teologice de la Tomis în perioada Antichității Târzii (sec. IV-VI)”, în: *Istorie, cultură și mărturisire creștină în societatea europeană. Conferința internațională Biserica Ortodoxă, Statul și Societatea Românească, ediția a III-a, Constanța, 24-25 mai 2021*, Constantin-Claudiu Cotan (ed.), Ed. Universitară, București, 2021, pp. 269-285.

⁹ Ionuț Holubeanu, *Christianity in Roman Scythia – Ecclesiastical Organization and Monasticism (4th to 7th Centuries)*, coll. *East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450-1450*, vol. 90, Brill, Leiden/Boston, 2024, pp. 287-289 (<https://brill.com/display/title/69633?language=en>).

¹⁰ I. Holubeanu, *Christianity in Roman Scythia*, pp. 305-307.

(*religiosissimus*) folosit în cazul său în cadrul Sinodului al V-lea Ecumenic (Constantinopol, 553). Așa cum reiese din documentele sinodale, acest epitet era rezervat mitropoliților¹¹. În studiul dedicat Sfântului Mitropolit Dosoftei, am analizat situația acestuia din ultimii săi ani de viață, pe care i-a petrecut în Polonia. Pe temeiul informațiilor documentare, am conchis că, la acea vreme, autoritățile și ierarhia cripto-catolică din Polonia au făcut presiuni asupra sa, pentru a-l determina să accepte trecerea la catolicism¹².

În **a treia direcție de cercetare**, am prezentat studiile dedicate evoluției organizării bisericești din teritoriile de la Dunărea de Jos (Scythia și Moesia Secunda), din bazinul Mării Negre și din partea de nord-est a Imperiului Roman de Răsărit (Armenia Interior și Satrapiae). Între toate aceste teme există o strânsă legătură, cazul unora permițând înțelegerea situației altora.

Studiile dedicate Scythiei și Moesiei Secunda sunt mai numeroase¹³. Concluziile principale ale cercetărilor mele dedicate evoluției bisericești din Scythia sunt următoarele: 1) în primele trei sferturi ale secolului al IV-lea, Biserica din Scythia s-a aflat în afara sistemului de organizare de tip mitropolitan. Principalul organ colectiv de conducere al acesteia era *presbyterium*-ul, în fruntea căruia se afla ierarhul de la Tomis; 2) în timpul Sinodului al II-lea Ecumenic (Constantinopol, 381), a fost organizată eparhia mitropolitană a Scythiei. Ea includea scaunul de la Tomis, care avea rangul de mitropolie mare, și trei (ulterior patru) episcopii sufragane: Cherson și Bospor (în Crimeea), Odessos (în Moesia Secunda) și, mai târziu, Phanagoria (situată în vecinătatea Bosporului). Includerea scaunului de Cherson în eparhia bisericească Scythia este dovedită de lista de semnături de la Sinodul al II-lea Ecumenic. Apartenența scaunului de Odessos este dovedită de semnătura episcopului Dizza de la finalul scrisorii de răspuns adresate de episcopii din Moesia Secunda împăratului Leon I

¹¹ Ionuț Holubeanu, „Noi informații privind rangul bisericesc al lui Valentinian de Tomis (-550- p.Chr.)”, în: *Chipuri de ierarhi vrednici și preoți misionari la Tomis*, Iosif Gyulai-Mureșan (ed.), Ed. Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2016, pp. 75-105.

¹² Ionuț Holubeanu, „Sfântul Mitropolit Dosoftei al Moldovei, Mărturisitor al credinței ortodoxe”, în: *Teologie și viață*, XVII (LXXXIII) (2007), 7-12, pp. 106-124.

¹³ A se vedea, în special, Ionuț Holubeanu, „Provincia Scythia în *Notitia* lui Carl de Boor. Vechile interpretări ale cercetătorilor”, în: *Classica et Christiana*, 14 (2019), pp. 75-104; Ionuț Holubeanu, „Dependența canonică a Tomisului în secolul al IV-lea”, în: *Cruce și misiune. II: Sfinții Împărați Constantin și Elena – promotori ai libertății religioase și apărători ai Bisericii*, Emilian Popescu, Pr. Viorel Ioniță (eds.), Basilica, București, 2013, pp. 615-654; Ionuț Holubeanu, „Noi interpretări privind rangul scaunului bisericesc de la Tomis în secolele al V-lea și al VI-lea p.Chr.”, în: *Pontica*, 48-49 (2015-2016), pp. 25-60; Ionuț Holubeanu, „Structura episcopală a eparhiei bisericești Moesia II în 457/458 d.Hr.”, în: *Tradiție, istorie, armată. Sesiunea națională de comunicări științifice a Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”*, 1, O. M. Glodarenco, C. Constantin (eds.), Ed. Sitech, București, 2016, pp. 24-33; Ionuț Holubeanu, „Câteva considerații privind ordinea semnăturilor episcopilor din Moesia Secunda în *Encyclia* (457/8 p.Chr.)”, în: *Pontica*, 50 (2017), pp. 127-135; Ionuț Holubeanu, „Interpreting *Notitiae Episcopatum*”, în: *4th International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts SGEM 2017. Conference Proceedings*, Book 2: *Ancient Science*, II: *Anthropology, Archaeology, History, Philosophy, Medieval & Renaissance Studies*, Albena, 2017, pp. 279-284.

(457-474), în 457/458. Apartenența Bosporului și a Phanagoriei a fost dedusă pe temeiul interpretării informațiilor documentare referitoare la organizarea bisericească, civilă și militară din bazinul Mării Negre; 3) în 536, a avut loc o reorganizare bisericească în teritoriile de pe țărmul de vest și de nord ale Mării Negre. Scaunele de Cherson și Bospor au fost ridicate la rangul de mitropolii onorifice (i.e., arhiepiscopii autocefale), cel de Odessos a fost transferat provinciei bisericești Moesia Secunda și ridicat la rangul de mitropolie mare a acesteia, iar pe teritoriul Scythiei romane au fost organizate primele episcopii sufragane; 4) la începutul secolului al VII-lea, pe fondul dispariției episcopiilor sufragane din Scythia, ca urmare a distrugerii orașelor lor de reședință în timpul mării invazii slavo-avare, mitropolia de Tomis a fost retrogradată la rangul de arhiepiscopie autocefală.

M-am ocupat, de asemenea, și de istoria scaunului de Odessos¹⁴. Pe temeiul informațiilor documentare disponibile, am stabilit următoarele etape istorice ale acestuia: 1) între 381 și 536, a fost episcopie sufragana a Tomisului, în cadrul provinciei bisericești Scythia; 2) între 536 și începutul secolului al VII-lea, a fost mitropolie mare a provinciei bisericești Moesia Secunda; 3) la începutul secolului al VII-lea, a fost retrogradat la rangul de arhiepiscopie autocefală.

Cercetarea organizării bisericești din bazinul Mării Negre¹⁵ mi-a permis să identific apartenența scaunului de Phanagoria la provincia bisericească Scythia. În ceea ce privește organizarea bisericească din Armenia Interior și Satrapiae¹⁶, ea a relevat că Scythia nu era singura eparhie mitropolitană care își întindea jurisdicția dincolo de limitele provinciei sale civile. Astfel, scaunele bisericești din Armenia Interior (Theodosiopolis și Acilisene / Leontopolis) au fost sufragane ale mitropoliei de Sebasteia (din Armenia Prima) și, ulterior, a celei de Cezareea (din Cappadocia Prima), iar cele din Satrapiae (Anzitene, Arsamosata, Belabitene, Citharizon, Ingilene, Martyropolis, Sophene) ale mitropoliei de Amida (din provincia romană Mesopotamia).

În ultimii ani, m-am dedicat unui nou proiect de cercetare, în care doresc să reconstitui forma originală a *Notitiei episcopatum* redactate în timpul patriarhului Epifanie al Constantinopolului (520-535). Până acum, am publicat două studii, în care am identificat numele eparhiei mitropoliei de Marcianopolis în acest document, anume „Moesia Secunda”¹⁷,

¹⁴ Ionuț Holubeanu, *Organizarea bisericească în Scythia și Moesia Secunda în secolele IV-VII*, Ed. Basilica, București, 2018, pp. 205-234.

¹⁵ I. Holubeanu, *Organizarea bisericească în Scythia*, pp. 205-234.

¹⁶ I. Holubeanu, *Organizarea bisericească în Scythia*, pp. 205-234.

¹⁷ Ionuț Holubeanu, „Numele provinciei mitropoliei de Marcianopolis în *Notitiae episcopatum*”, în: *Pontica*, 51 (2018), pp. 81-89. În engleză: „The Province of the Metropolitan See of Marcianopolis in *Notitiae*”

și pe cele ale eparhiilor mitropoliilor de Sebasteia și Melitene, anume „Armenia Prima” și, respectiv, „Armenia Secunda”¹⁸. La momentul de față, am în lucru un studiu în care identific modul în care erau grupate mitropoliile mari și cele onorifice în cuprinsul *Notitiei*.

În teza de abilitare am precizat, de asemenea, că m-am străduit să integrez rezultatele cercetării mele în activitatea didactică. În plus, pentru a facilita diseminarea tezelor și ipotezelor avansate de mine, am pus studiile mele la dispoziția celor interesați pe site-ul *academia.edu* (cu excepția celor publicate în volume aflate sub protecția drepturilor de autor). Acolo pot fi accesate în mod gratuit.

Recunoașterea profesională (capitolul I.3.) este relevantă de acceptarea unora dintre tezele mele în mediul academic, de citarea studiilor mele de către cercetători români și străini și, nu în ultimul rând, de publicarea lucrării mele *Christianity in Roman Scythia* la editura Brill (<https://brill.com/display/title/69633?language=en>).

În *Planul de evoluție și dezvoltare a carierei profesionale, academice și științifice*, am prezentat două direcții de cercetare pe care intenționez să mă axeze în anii următori. Ele sunt o continuare a două dintre direcțiile pe care m-am concentrat până acum. Prima dintre ele privește identificarea martirilor creștini care au pătimit în perioada Antichității Târzii în teritoriile dunărene (provinciile romane Scythia, în primul rând, și Moesia Secunda, dar și Dacia Ripensis, Moesia Prima și Pannonia). Îmi propun, de asemenea, să continui traducerea în limba română a textului celorlalte luni ale *Sinaxarului Bisericii din Constantinopol*.

A doua direcție de cercetare privește organizarea bisericească. Pe de o parte, am în vedere stabilirea unei datări cât mai strânse a momentului în care mitropoliile de Tomis și Odessos au fost retrogradate la rangul de arhiepiscopii autocefale. În același timp, îmi propun să continui proiectul pe care îl am în lucru, dedicat reconstituirii formei originale a *Notitiei episcopatum* redactate în timpul patriarhului Epifanie al Constantinopolului.

În continuare, intenționez să integrez rezultatele cercetării mele în activitatea didactică.

În încheierea tezei de abilitare, sunt expuse concluziile finale și sunt prezentate referințele bibliografice din notele de subsol ale lucrării.

Episcopatum”, în: *5th International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts SGEM 2018. Conference Proceedings. 26 August – 01 September, 2018, Albena, Bulgaria*, Aleksander Bursche et alii (eds.), 5/2.2: *Anthropology, Archaeology, History, Philosophy, Medieval & Renaissance Studies*, STEF92, Sofia, 2018, pp. 397-402.

¹⁸ Ionuț Holubeanu, „Armenia Prima and Armenia Secunda in the Original Epiphanius’ *Notitia Episcopatum*”, în: *5th International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts SGEM 2018. Conference Proceedings. 26 August–01 September, 2018, Albena, Bulgaria*, Aleksander Bursche et alii (eds.), 5/2.2: *Anthropology, Archaeology, History, Philosophy, Medieval & Renaissance Studies*, STEF92, Sofia, 2018, pp. 223-230.

**Christianity in the Lower Danube Territories in Late Antiquity:
Martyrs, Bishops, and Ecclesiastical Organization
(Abstract)**

Rev. Associate Professor Ionuț HOLUBEANU

The present thesis, written with a view to obtaining the habilitation degree, unfolds my academic course after obtaining the title of Doctor of Theology (2004), under the guidance of the late Prof. Emilian Popescu. It is a synthesis of the research I made after that moment, as well as a presentation of my projects.

The first part of the book has three chapters:

I.1. *The Educational and Professional Path*, presenting my educational course (I.1.1.) and didactic activity (I.1.2.). The latter is organized in three parts: Teaching career (I.1.2.1.), Didactic materials (I.1.2.2.) and Other didactic activities (I.1.2.3.);

I.2. *Scientific Contributions*, showing the three main research directions I approached in the works published after defending my doctoral thesis: studies dedicated to Christian martyrs (I.2.1.), studies dedicated to Christian hierarchs (I.2.2.) and studies dedicated to the ecclesiastical organization (I.2.3.);

I.3. *Professional Recognition*, presenting the reception of my research results within scientific circles.

The second part of the book includes two more chapters:

II.1. *The Evolution and Professional Career Development Plan*, presenting my didactic projects for the future;

II.2. *Research Activity Development Plan*, showing the two directions of my future scientific activity: hagiography (II.2.1.) and ecclesiastical organization in the Eastern Roman Empire during Late Antiquity (II.2.2.).

In the section dedicated to the **first research direction** I presented the studies where I treated hagiographic subjects. Two of them are dedicated to certain documents: *Passio Sancti Andreae Apostoli* (i.e., the Latin Epistle)¹ and *Synaxarion of Constantinople*.² The first document is less known in Romanian historiography, even though there are numerous works dedicated to Saint Andrew the Apostle (known as the Apostle of the Romanians). In my study I checked the veracity of the hypothesis that this document had been written by a theologian from the Roman province of Scythia. My conclusion was negative. The content of the document shows that the author was either a Western theologian who was in contact with the Eastern ones, or an Eastern theologian (not from Roman Scythia, though) who took refuge in the West.

The second study is more extended (2 vols). It contains the text for March of the *Synaxarion of Constantinople* [in Old Greek and Romanian (my translation)]. It is preceded by a well-documented part where I presented the history of this hagiographic document, of utmost importance for the history of the Church.

¹ Ionuț Holubeanu, "Some Remarks on the Real Author of the *Passio Sancti Andreae Apostoli* (i.e., the Latin Epistle), the 6th Century A.D.," in: *The Balkans – Languages, History, Cultures*, 4, Veliko Tărnovo, 2015, pp. 486–493.

² Ionuț Holubeanu, *Studiu introductiv asupra Sinaxarului Bisericii din Constantinopol – luna martie* [Introductory Study on the *Synaxarion of Constantinople* – March], 2 vols, Ed. Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2016.

Another subject that I treated is the martyrs' behaviour during persecutions. In the study dedicated to this topic³ I showed that the first Christians guided their behaviour by certain rules in persecution times. They did not willingly surrender to the persecuting authorities, but tried to save themselves (either by running, or by hiding), feeling bound to confess their Christian faith only when they were asked about it.

Two other studies are dedicated to identifying two of the martyrs in Scythia: the holy martyr Alexander of Dinogetia⁴ and the holy martyr Cyrillus of Axiopolis.⁵ In the case of the first one, I concluded that he was a martyr of Dinogetia (probably a Roman soldier from there), whereas in the case of the second one, that he was the bishop of Tomi. It was in his time that the Roman province of Scythia was created and the organization of the Church here was established (with its specificity: only one bishop for all Christian communities on the territory of the province).

In **The Second Direction of Research**, I presented the works dedicated to Christian hierarchs, namely the holy martyr Ephraim (the first years of the 4th century), the saint metropolitan Theotimus I of Tomi (c.390–c.407), Timothy of Tomi (c.431), Peter of Tomi (c.480–497/498), John of Tomi (c.530–c.550), Valentinian of Tomi (c.550) and the saint metropolitan Dosoftei of Moldavia (1671–1686, †1693). In the case of the first one (Ephraim), there is no agreement among scholars as to the region where he was bishop—the Istro-Pontic territory or northwards of the Black Sea. The information found in documents helped me conclude that he was a bishop in Scythia.⁶ In the case of the second one (Theotimus I), I rejected with arguments the statement (sustained by some Romanian scholars) that he had participated in the Synod of the Oak (*Ad Quercum*, 403).⁷ In three other studies, dedicated to the causes and identification of the moment when the teaching on predestination got into the Church of Scythia, I showed that this event took place at the time of Timothy of Tomi. He mistook the soteriological teaching of the Church here with Pelagianism and, in order to eliminate it, he started spreading the Augustinian soteriology.⁸ In

³ Ionuț Holubeanu, “The Silence of the Christian Martyrs,” in: *Balkanistic Forum*, XXIV (2015), 2, pp. 62–71. In Romanian: “Tăcerea creștină reflectată în comportamentul martirilor din secolul al IV-lea d.Hr.,” in: *Tradiție, istorie, armată. Sesiunea internațională de comunicări științifice a Muzeului Militar Național “Regele Ferdinand I,”* 1, O. M. Glodarencu (ed.), Ed. Sitech/Ed. Muzeului Militar Național “Regele Ferdinand I,” Bucharest, 2015, pp. 59–67.

⁴ Ionuț Holubeanu, “Câteva considerații privind un sfânt mucenic mai puțin cunoscut – Sf. Mc. Alexandru de la Dinogetia” [Some considerations regarding a lesser-known holy martyr – Alexander of Dinogetia], in: *Teologie și educație la Dunărea de Jos*, 12 (2013), pp. 277–311.

⁵ Ionuț Holubeanu, “The Holy Martyr Cyrillus of Axiopolis,” in: *History and Tradition. To the Memory of Emilian Popescu (February 20, 1928–August 25, 2020)*, Ionuț Holubeanu (ed.), Ed. Universitară, București, 2023, pp. 71–108. In Romanian: “Sfântul Mucenic Cyrillus de la Axiopolis,” in: *Teologie și Educație la Dunărea de Jos*, 20 (2022), pp. 133–173.

⁶ Ionuț Holubeanu, “On the Missionary Area of the Holy Martyr-Bishop Ephraim,” in: *Études Byzantines et Post-Byzantines*, 6, Emilian Popescu and Tudor Teoteoi (eds.), Editura Academiei Române, Bucharest, 2011, pp. 7–21. In Romanian: “Despre aria misionară a Sfântului Episcop Mucenic Ephraim,” in: *Pontica*, 40 (2007), pp. 415–428.

⁷ Ionuț Holubeanu, “A participat Sf. Ier. Theotim I de Tomis la sinodul de la *Ad Quercum* (403)?” [Did the Holy Hierarch Theotimus of Tomi Participate in the Synod of the Oak (403)?], in: *Pontica*, 46 (2013), pp. 403–417.

⁸ Ionuț Holubeanu, “Urmările hotărârilor Sinodului al III-lea ecumenic (Efes, 431) asupra învățăturii soteriologice a Bisericii din provincia romană Scythia” [The First Council of Efesus (431 C.E.) and the Soteriological Doctrine of the Church in the Roman Province of Scythia], in: *Pontica*, 47 (2014), pp. 89–96; Ionuț Holubeanu, “A Change of Thought and Language in the 5th Century C.E.,” in: *International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts SGEM 2014. Psychology and Psychiatry, Sociology and Healthcare, Education*, II, Alessandro Antonietti et alii (eds.), Albena, 2014, pp. 17–23; Ionuț Holubeanu, „Evoluția școlii teologice de la Tomis în perioada Antichității Târzii (sec. IV–VI)” [The Evolution of the Theological School of Tomi during Late Antiquity (4th–6th Centuries AD)], în: *Istorie, cultură și mărturisire creștină în societatea europeană. Conferința internațională Biserica Ortodoxă, Statul și Societatea*

the case of metropolitan Peter, I identified the period when he was hierarch (c.480–497/498) and his Church see (Tomi), two subjects on which scholars have divergent opinions.⁹ I approached the case of metropolitan John in a similar way. I proved that there is only one hierarch with this name (and not two, as considered by certain scholars), who spiritually guided in the second quarter of the 6th century (c.530–c.550), and not in the middle of the 5th century (as stated in certain books).¹⁰ In the study dedicated to Valentinian of Tomi, I focused on the identification of his rank within the Church, concluding that he was a metropolitan and not an ordinary bishop (as asserted by a number of scholars). To support this thesis, I identified an argument that is completely new and irrecusable: the honorific epithet (*religiosissimus*) used in his case at the Second Council of Constantinople (553). This epithet was used for metropolitans within the Council.¹¹ In the study dedicated to the saint metropolitan Dosoftei of Moldavia, I analyzed his situation during the last years of his life, that he spent in Poland. Based on documentary information, I concluded that the authorities and the crypto-Catholic hierarchy in Poland at that time put pressure to determine him to accept the conversion to Catholicism.¹²

In **The Third Direction of Research**, I presented the studies dedicated to the evolution of ecclesiastical organization in the Lower Danube territories (Scythia and Moesia Secunda), in the Black Sea basin and in the north-eastern part of the Eastern Roman Empire (Inner Armenia and Satrapiae). There is a strong relation between all these issues, as the case of some of them facilitates the understanding of the others.

There are numerous studies that I dedicated to Scythia and Moesia Secunda.¹³ The main conclusions of my research dedicated to the ecclesiastical evolution in Scythia are the following: 1) in the first three quarters of the 4th century, the Church in Scythia was outside the metropolitan-type organization system. Its main collective leading body was a

Românească, ediția a III-a, Constanța, 24–25 mai 2021, Constantin-Claudiu Cotan (ed.), Ed. Universitară, Bucharest, 2021, pp. 269–285.

⁹ Ionuț Holubeanu, *Christianity in Roman Scythia – Ecclesiastical Organization and Monasticism (4th to 7th Centuries)*, coll. *East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450-1450*, vol. 90, Brill, Leiden/Boston, 2024, pp. 287–289 (<https://brill.com/display/title/69633?language=en>).

¹⁰ I. Holubeanu, *Christianity in Roman Scythia*, pp. 305–307.

¹¹ Ionuț Holubeanu, “Noi informații privind rangul bisericesc al lui Valentinian de Tomis (-550- p.Chr.)” [New Data on the Ecclesiastical Rank of Valentinian of Tomi (c.550)], in: *Chipuri de ierarhi vrednici și preoți misionari la Tomis*, Iosif Gyulai-Mureșan (ed.), Ed. Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2016, pp. 75–105.

¹² Ionuț Holubeanu, “Sfântul Mitropolit Dosoftei al Moldovei, Mărturisitor al credinței ortodoxe” [Holy Metropolitan Dosoftei of Moldavia, Confessor of the Orthodox Faith], in: *Teologie și viață*, XVII (LXXXIII) (2007), 7–12, pp. 106–124.

¹³ See, especially, Ionuț Holubeanu, “Provincia Scythia în *Notitia* lui Carl de Boor. Vechile interpretări ale cercetătorilor” [Reading De Boor’s *Notitia*. The Earlier Interpretations of the Scholars on the Paragraph of Scythia], in: *Classica et Christiana*, 14 (2019), pp. 75–104; Ionuț Holubeanu, “Dependența canonică a Tomisului în secolul al IV-lea” [The Ecclesiastical Subordination of the Bishopric of Tomi in the 4th Century A.D.], in: *Cruce și misiune. II: Sfinții Împărați Constantin și Elena – promotori ai libertății religioase și apărători ai Bisericii*, Emilian Popescu, Pr. Viorel Ioniță (eds.), Basilica, Bucharest, 2013, pp. 615–654; Ionuț Holubeanu, “Noi interpretări privind rangul scaunului bisericesc de la Tomis în secolele al V-lea și al VI-lea p.Chr.” [New Interpretations regarding the Rank of the See of Tomi in the 5th and the 6th Centuries A.D.], in: *Pontica*, 48–49 (2015–2016), pp. 25–60; Ionuț Holubeanu, “Structura episcopală a eparhiei bisericești Moesia II în 457/458 d.Hr.” [The Episcopal Structure of the Ecclesiastical Province of Moesia Secunda in A.D. 457/458], in: *Tradiție, istorie, armată. Sesiunea națională de comunicări științifice a Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”*, 1, O. M. Glodarenco, C. Constantin (eds.), Ed. Sitech, Bucharest, 2016, pp. 24–33; Ionuț Holubeanu, “Câteva considerații privind ordinea semnăturilor episcopilor din Moesia Secunda în *Encyclia* (457/8 p.Chr.)” [Some Remarks on the Sequence of Bishops’ Signatures in the Letter of Moesia Secunda in *Encyclia* (A.D. 457/8)], in: *Pontica*, 50 (2017), pp. 127–135; Ionuț Holubeanu, “Interpreting *Notitiae Episcopatum*”, in: *4th International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts SGEM 2017. Conference Proceedings*, Book 2: *Ancience Science*, II: *Anthropology, Archaeology, History, Philosophy, Medieval & Renaissance Studies*, Albena, 2017, pp. 279–284.

presbyterium, headed by the hierarch of Tomi; 2) the metropolitan province of Scythia was organized during the First Council of Constantinople (381). It included the see of Tomi, having the rank of great metropolis, and three (later four) ordinary bishoprics: Cherson and Bospor (in Crimea), Odessos (in Moesia Secunda) and, later, Phanagoria (situated not far from Bospor). The inclusion of the see of Cherson in the ecclesiastical Scythia is proved by the signatories' list of the First Council of Constantinople. The inclusion of the see of Odessos is proved by the signature of bishop Dizza at the end of the response letter addressed by the bishops in Moesia Secunda to emperor Leo I (457-474), in 457/458. The inclusion of Bospor and Phanagoria results from the analysis of documentary information referring to the ecclesiastical organization, as well as to the political and military situation in the Black Sea basin; 3) in 536, there was an ecclesiastical reorganization in the territories of the western and northern coast of the Black Sea. The sees of Cherson and Bospor were raised to the rank of titular metropolitan sees (i.e., autocephalous archbishoprics), that of Odessos was transferred to the ecclesiastical province of Moesia Secunda and raised to the rank of great metropolis of this province and the first ordinary bishoprics were organized on the territory of Roman Scythia; 4) given the dissolution of the suffragan bishoprics in Scythia, as a result of the destruction of their residence cities during the inroads of the Avars and Slavs, the metropolis of Tomi was demoted to the rank of autocephalous archbishoprics at the beginning of the 7th century.

In another study, I treated the history of the see of Odessos.¹⁴ Starting from the documentary information available, I established the following historical phases of this see: 1) between 381 and 536, it was a suffragan bishopric of Tomi, within the ecclesiastical province of Scythia; 2) between 536 and the beginning of the 7th century, it was the great metropolis of the ecclesiastical province of Moesia Secunda; 3) at the beginning of the 7th century, it was demoted to the rank of autocephalous archbishopric.

The research on Church organization in the Black Sea basin allowed me to identify the fact that the see of Phanagoria belonged to the ecclesiastical province of Scythia.¹⁵ Regarding the Church organization in Inner Armenia and Satrapiae, it revealed that Scythia was not the only ecclesiastical province extending its jurisdiction outside the limits of its civil province. Thus, the ecclesiastical sees in Inner Armenia (Theodosiopolis and Acilisene / Leontopolis) were suffragan to the metropolis of Sebasteia (in Armenia Prima) and, later, to that of Caesarea (in Cappadocia Prima), and those in Satrapiae (Anzitene, Arsamosata, Belabitene, Citharizon, Ingilene, Martyropolis, Sophene) to the metropolis of Amida (in the Roman province of Mesopotamia).¹⁶

In recent years, I dedicated myself to a new research project, by which I wish to reconstitute the original form of *Notitia episcopatum* of the Church of Constantinople, written at the time of the ecumenical patriarch Epiphanius (520-535). I have published two studies so far, in which I identified the name of the ecclesiastical province of the metropolitan see of Marcianopolis in this document, namely „Moesia Secunda,”¹⁷ and the names of the ecclesiastical provinces of Sebasteia and Melitene metropoleis, namely “Armenia Prima” and

¹⁴ Ionuț Holubeanu, *Organizarea bisericească în Scythia și Moesia Secunda în secolele IV–VII*, Ed. Basilica, București, 2018, pp. 205–234.

¹⁵ I. Holubeanu, *Organizarea bisericească în Scythia*, pp. 235–293.

¹⁶ I. Holubeanu, *Organizarea bisericească în Scythia*, pp. 270–274.

¹⁷ Ionuț Holubeanu, “The Province of the Metropolitan See of Marcianopolis in *Notitiae Episcopatum*,” în: *5th International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts SGEM 2018. Conference Proceedings. 26 August–01 September, 2018, Albena, Bulgaria*, Aleksander Bursche et alii (eds.), 5/2.2: *Anthropology, Archaeology, History, Philosophy, Medieval & Renaissance Studies*, STEF92, Sofia, 2018, pp. 397–402. In Romanian: “Numele provinciei mitropoliei de Marcianopolis în *Notitiae episcopatum*,” în: *Pontica*, 51 (2018), pp. 81–89.

“Armenia Secunda,” respectively.¹⁸ At present I am working on a study where I identify the way in which the great and the titular metropoleis were grouped within this *Notitia*.

I have also mentioned in the present thesis that I tried to integrate the results of my research within my didactic activity. Moreover, in order to facilitate the dissemination of my theses and hypotheses, I offered my studies (except for those published in books protected by copyright) to those who are interested on the site *academia.edu*, wherefrom they can be accessed free of charge.

My professional prestige (chapter I.3.) is revealed through the acceptance of some of my theses in the academic milieu, the citation of my studies by Romanian and foreign scholars, and the publication of my book *Christianity in Roman Scythia* by Brill Academic Publishers in 2024 (<https://brill.com/display/title/69633?language=en>).

In the *Evolution and Professional Career Development Plan*, I presented two directions of research, which are a continuation of the previous ones. The first one focuses on the identification of the Christian martyrs who suffered during Late Antiquity in the Danube territories (Roman provinces of Scythia, first of all, and Moesia Secunda, but also Dacia Ripensis, Moesia Prima, and Pannonia).

I also wish to continue the translation of the text of the *Synaxarion of Constantinople* into Romanian.

The second line of research concerns ecclesiastical organization. On the one hand, I intend to identify a closest date for the moment when the metropoleis of Tomi and Odessos were demoted to the rank of autocephalous archbishoprics. At the same time, I wish to continue the project that I am currently working on, dedicated to the reconstitution of the original form of *Notitia episcopatum* written at the time of Epiphanius of Constantinople.

I intend to continue integrating the results of my research into my didactic activity.

The final conclusions and the bibliography are exposed at the end of the present thesis.

¹⁸ Ionuț Holubeanu, “Armenia Prima and Armenia Secunda in the Original Epiphanius’ *Notitia Episcopatum*,” in: *5th International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts SGEM 2018. Conference Proceedings. 26 August–01 September, 2018, Albena, Bulgaria*, Aleksander Bursche et alii (eds.), 5/2.2: *Anthropology, Archaeology, History, Philosophy, Medieval & Renaissance Studies*, STEF92, Sofia, 2018, pp. 223–230.